

Aan:
De Voorzitter van het College financieel
toezicht Curaçao en Sint Maarten
De mevrouw L.M.C. Ongerling
De Rouvilleweg 39
Alhier

Datum: 18 april 2023	Contactpersoon Karine Murray	E-mail karine.murray@gobiernu.cw	
Uw brief d.d. 14 april 2023	Uw kenmerk Cft 202300032	Ons nummer	Zaaknummer: 2023/014974
Onderwerp Reactie op Cft-brief d.d. 14 april 2023		Pagina	Aantal Bijlagen:

Geachte mevrouw Ongerling,

Uw brief van 14 april 2023 met kenmerk 202300032, waarin u op basis van artikel 12 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) heeft gereageerd op mijn brief d.d. 30 maart 2023 omtrent uw advies op de vastgestelde begroting 2023, heb ik in goede orde ontvangen.

In uw brief van 14 april jl. stelt u dat het Land ten onrechte een koppeling heeft gemaakt tussen de onderhandelingen over de gewenste herfinanciering van de staatsleningen en de onderwerpen “compensatie van tekorten, het terugbrengen/herfinanciering van de schuldpositie van het Land en (de financiering van) economisch rendabele investeringen”. In het kader hiervan informeer ik u dat de onlangs gestarte onderhandelingen over de herstructurering/herfinanciering van (een deel van) de staatsleningen ook betrekking hebben op de financiering van de nodige duurzame investeringen in de infrastructuur, gezondheidszorg, onderwijs en economische hervormingen. Het recent uitgebracht rapport van de Commissie Schuldenproblematiek Curaçao heeft aangetoond dat om een schuldquote van 55% te behalen voor 2030 additionele duurzame investeringen noodzakelijk zijn. Middels de door het IMF ontwikkelde aanpak “Financial programming” heeft de commissie aangetoond dat voormelde duurzame investeringen zullen bijdragen aan de

economische groei, wat een verlagend effect zal hebben op de schuldquote en tevens voor meer begrotingsruimte, via toenemende belastinginkomsten, zal zorgen. Dit biedt de mogelijkheid voor additionele schuldaflossing, verdere versterking van de economie en de mogelijkheid tot eventuele (toekomstige) verliescompensatie. Gezien het voormelde vindt het Land het heel logisch dat een koppeling wordt gemaakt tussen de onlangs gestarte onderhandelingen over de herstructurering/herfinanciering van (een deel van) de staatsleningen en de onderwerpen “compensatie van tekorten, het terugbrengen/herfinanciering van de schuldpositie van het Land en (de financiering van) economisch rendabele investeringen”.

U heeft verder opgemerkt dat Curaçao een eigenstandige verantwoordelijkheid heeft om een realistische begroting op te stellen. Juist om blijk te geven aan voormelde eigenstandige verantwoordelijkheid heeft het Land voor het oplossen van de schuldenproblematiek gebruik gemaakt van de door het IMF ontwikkelde aanpak “Financial programming” bij het opstellen van een investeringsplan die een ruim doel dient, namelijk: duurzame economische groei, armoedebestrijding en een verbeterde sociale en fysieke infrastructuur. Het investeringsplan maakt onderdeel van de onlangs gestarte onderhandelingen met Nederland. De resultaten van de onderhandelingen zullen verwerkt worden in de meerjarig begroting van het Land. In het kader van de investeringsplan heeft de Raad van Ministers recent besloten om:

- Een meerjarige investeringsagenda (MIA) op te stellen.
- Een schuldaflossingsnorm te adopteren en uit te werken, waarbij extra belastinginkomsten naar schuldaflossing gaan. Hierbij hoort het bepalen van een baseline voor de belastinginkomsten en het instellen van een reserve voor schuldaflossing die niet voor andere doeleinden kan worden ingezet.
- Een Project Management Bureau in te stellen. Hierbij hoort het mandaat om medewerkers bij de ministeries die verantwoordelijkheid dragen voor het MIA functioneel aan te sturen.

De Staatssecretaris BZK heeft meermalig, tijdens bestuurlijke besprekingen, aangegeven bewust te zijn van het feit dat de Caribische Landen nog niet in staat zijn om de liquiditeitsleningen (direct) terug te betalen. In samenhang met de aanbevelingen van de Commissie Schuldenproblematiek Curaçao is het niet redelijk om een aflossing voor de liquiditeitsleningen in de begroting 2023 te verwerken. Nogmaals, zodra de onderhandelingen zijn afgerond, zullen de resultaten hiervan in de begroting van het Land worden verwerkt.

U geeft aan dat de begroting gebaseerd moet zijn op de meest actuele economische groeiramingen en realisatiecijfers om de volledige potentie tot begrotingsoverschotten te laten zien. Wij hebben uw advies gevolgd en de meest actuele economische groeiramingen van IMF (‘technical staff visit’ d.d. 12 januari 2023), gebruikt om de belastinginkomsten 2023 te prognosticeren. Vervolgens hebben we

de geactualiseerde prognose vergeleken met de vastgestelde begroting 2023. Tevens is de realisatie van de belastinginkomsten over het eerste kwartaal 2023 geprojecteerd op de begroting 2023 om te bepalen wat de impact is op de vastgestelde begroting 2023. De resultaten van beide analyses zijn in de volgende 2 tabellen weergegeven:

Object Account	Groei IMF 12-1-2023					Proj. 2023 obv realisatie 1ste kw 2023				
	Realisatie 2022	Nominale/reële groei	Realisatie 2022+ nominale/reële groei	Vastgestelde begroting 2023	Vershill	Realisatie 2022	Realisatie 1ste kwartaal	Projectie 2023	Vastgestelde begroting 2023	Vershill
5100 - Belastingen										
5111 - Loonbelasting	386	14	399	418,4	19,0	386	108	414	418,4	4,8
5112 - Inkomstenbelasting	137	5	142	135,2	-6,4	137	59	124	135,2	10,7
5114 - Deelnem.divid. ogv NFR /BRK										
5115 - Spaarvermogensheffing	2,3	0	2,4	2,6	0,2	2,3		2,6	2,6	0,0
5131 - Grondbelasting										
5132 - Gebruiksbelasting										
5133 - Successie&Overgangsbelaasting	1,3	0	1	4,4	3,1	1,3	0,2	1,2	4,4	3,2
5134 - Overdrachtsbelasting	50	2	52	31,2	-21,0	50	8	43	31,2	-11,6
5135 - OnroerendZk.belasting	113	4	117	65,0	-51,8	113	14	68	65,0	-3,0
5141 - Omzetbelasting (OB)	543	42	585	542,0	-43,2	543	149	557	542,0	-14,9
5142 - Bijz. Invoerrecht op Benzine	38	3	42	41,9	0,4	38	9	30	41,9	11,6
5143 - Accijns op Gedistilleerd	24	2	26	21,4	-4,1	24	6	28	21,4	-6,6
5144 - Accijns op Tabaksartikelen	19	1	20	18,9	-1,5	19	5	16	18,9	2,8
5145 - Accijns op Bier	15	1	17	21,3	4,6	15	4	20	21,3	1,6
5146 - Motorrijtuigenbelasting	33	1	34	36,4	2,2	33	21	33	36,4	3,2
5147 - Alg.Bestedings Belasting										
5148 - Afvalstoffenbelasting										
5149 - Logeergastbelasting										
5151 - Invoerrechten	171	6	177	171,0	-6,0	171	42	181	171,0	-9,6
5153 - Zegelbelasting Doorvoerverg.	9	0	9	6,1	-3,2	9	2	7	6,1	-1,1
5161 - Zegelbelasting Overig										
5162 - Overige Belastingen										
5163 - Casinoheffing										
5164 - Kansspelbelasting										
Total 5100 - Belastingen	1.541,9	81,5	1.623,3	1.515,8	(107,5)	1.541,9	426	1.525	1.515,8	(8,8)
afwijking (in %) van vastgest. begr. 2023					-7,1%					-0,58%
		2023	2024	2025	2026		2023	2024	2025	2026
Afvalstoffenbelasting blijft buiten beschouwing	Reële Economische groei IMF % (12-1-2023)	3,5	3	2	2	Reële Economische groei IMF % (20-11-2021)	4	3	2	1
		1,043	1,030	1,020	1,020		1,040	1,030	1,020	1,010
	Nominale Economische groei IMF % (12-1-2023)	7,8	5,7	4,3	4,2	Nominale Economische groei IMF % (20-11-2021)	6,3	5,2	4,1	3
		1,078	1,057	1,043	1,042		1,063	1,052	1,041	1,03
	Economische Groei	0,035	0,03	0,02	0,02	Economische Groei	0,04	0,03	0,02	0,01
	Inflatie	0,043	0,027	0,023	0,022	Inflatie	0,023	0,022	0,021	0,020

Uit bovenstaande tabellen blijkt het volgende:

- Er is sprake van een positieve impact op de begrote belastinginkomsten van NAF 107,5 miljoen (7,1%) indien de meest actuele verwachte groeicijfers (IMF d.d. 12 januari 2023) worden gebruikt.
- De op basis van de gerealiseerde belastinginkomsten over het eerste kwartaal 2023 geprojecteerde belastinginkomsten (NAF 1.525 miljoen) komen nagenoeg overeen (99,4%) met de vastgestelde begroting 2023 (NAF 1.515,8 miljoen).

Uit het bovenstaande blijkt dat de theoretische verwachte groeicijfers (IMF d.d. 12 januari 2023) zich nog niet hebben gematerialiseerd in het eerste kwartaal 2023. Hierdoor kiest het Land voor om de begrote belastinginkomsten 2023 op hetzelfde niveau te houden totdat de realisatie van de belastinginkomsten een aanpassing rechtvaardigen. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het compliance-traject in 2023 conform planning plaatsvindt, waardoor niet gesteld kan worden dat een

eventuele vertraging in het compliance-traject debet staat aan het niet realiseren van de theoretische groeiramingen.

Op basis van de van BTP ontvangen informatie (zie bijlage 1 en 2) kan in alle redelijkheid verwacht worden dat de gemiddelde aankoopprijs van brandstoffen en de hieraan gerelateerde OB-inkomsten in de periode april – december 2023 lager zullen zijn dan in 2022 (zelfde periode). Als onderbouwing voor deze bewering is de maand april 2023 geanalyseerd. Uit de volgende tabel blijkt dat de aankoopprijs en de gerelateerde OB-inkomsten voor de maand april 2023 circa NAF 0,5 miljoen lager zijn dan april 2022.

Brandstofsoort en OB (cijfers afkomstig van BTP, zie bijlage 1 en 2)	April 2022 (NAF)	April 2023 (NAf)
Aankoopprijs Mogas	1,5226	1,4346
Aankoopprijs Diesel	1,6216	1,2417
Mogas Groothandel O.B. 6%	0,1309	0,1123
Mogas Kleinhandel O.B. 6%	0,1493	0,1296
LSD Groothandel O.B. 6%	0,1110	0,0900
LSD Kleinhandel O.B. 6%	0,1282	0,1060
<i>Vershil Mogas OB-inkomsten in centen 2023 t.o.v. 2022</i>		-0,0383
<i>Prognose te verkopen liters Mogas april 2023 (idem als 2022)</i>		8.779.199
Geprognosticeerde verschil Mogas OB-inkomsten		-336.243
<i>Vershil LSD OB-inkomsten in centen 2023 t.o.v. 2022</i>		-0,0432
<i>Prognose te verkopen liters LSD april 2023 (idem als 2022)</i>		3.449.890
Geprognosticeerde verschil LSD OB-inkomsten		-149.035
<i>Totaal geprognosticeerde verschil OB-inkomsten</i>		-485.278

De voorgaande tabel laat zien dat het Land in 2023 naar alle waarschijnlijkheid minder aan brandstof gerelateerde belastinginkomsten zal ontvangen t.o.v. 2022. Uit gesprekken met BTP blijkt dat de lagere belastinginkomsten in 2023 (t.o.v. 2022) zeer waarschijnlijk minimaal NAF 0,5 miljoen per maand zullen bedragen (wegens lagere aankooprijzen van brandstoffen t.o.v. 2022). Dit mitigeert tevens het verschil tussen

de impact (verlaging OB-inkomsten) van de mitigatiemaatregelen op de benzineprijzen in 2022 en 2023.

Beide voorgaande analyses (realisatie belastinginkomsten eerste kwartaal 2023 en minder aan brandstof gerelateerde OB-inkomsten) laten zien dat het niet redelijk en realistisch is om de begrote belastinginkomsten 2023 te verhogen. Dit betekent dat het Land de huidige geprognosticeerde belastinginkomsten 2023 vooralsnog zal aanhouden. Uiteraard zal het Land de ontwikkeling van de belastinginkomsten blijven volgen en op basis hiervan de begroting 2023 waar nodig actualiseren middels een ontwerpbegrotingswijziging.

Verder geeft u aan dat de noodzaak voor het “aangaan van lasten en verplichtingen” (betreft materiële lasten) steeds zeer kritisch dient te worden beoordeeld. Nogmaals geeft het Land aan dat het Land uw mening deelt en dat het Land reeds de nodige aandacht schenkt aan het optimaal benutten van de schaarse financiële middelen waarover het Land beschikt. U hanteert de realisatie over het jaar 2019 als norm en verzoekt het Land om de realisatie 2019 als uitgangspunt (na inflatiecorrectie) te gebruiken met als enige motivering dat de lasten in 2019 lager waren dan voorgaande jaren (2017 en 2018) en de jaren erna (2020 t/m 2022). Dat u de jaren 2020 t/m 2022 niet als norm hanteert, kunnen wij volgen omdat het hierbij gaat om de Covid-periode met als gevolg hogere lasten t.o.v. het jaar 2019. Maar door u wordt niet onderbouwd waarom de jaren 2017 en 2018 niet als norm worden gehanteerd. Voordat een bepaald jaar als normjaar wordt aangemerkt, is het van belang om vast te stellen of de noodzakelijke activiteiten al dan niet zijn uitgevoerd. Anders loopt men het risico om een jaar met een onderbesteding, als gevolg van vertraagde/verschoven activiteiten, als norm wordt gehanteerd. Hierdoor is het van belang om de nodige aandacht te besteden aan de oorzaak van het verschil tussen de begroting (NAf 225,6 miljoen) en de realisatie (NAf 176,2 miljoen) van de materiële lasten in 2019 voordat het jaar 2019 als norm wordt gehanteerd. Tot nu toe is door u onvoldoende onderbouwd of de lagere besteding in 2019 niet het gevolg is van vertraagde/verschoven activiteiten. Volgens uw brief d.d. 6 februari 2023 zijn de begrote materiële kosten NAf 20 miljoen hoger dan het “normjaar” 2019. Hoewel het als norm hanteren van de “realisatie 2019” nog onvoldoende door u is onderbouwd (wie stelt, moet bewijzen), zijn in de volgende tabel de grootste verschillen (NAf 53 miljoen) tussen de begroting 2023 en de realisatie 2019 (verbruik goederen en diensten) onderbouwd:

Onderdeel	Realisatie 2019 (Mln)	Begroting 2023 (Mln)	Vershil (Mln)	Toelichting	LP Thema
Staatsorg.	6,5	9,4	2,9	De staatsorganen krijgen hun wensbegroting	A.1

Onderdeel	Realisatie 2019 (Mln)	Begroting 2023 (Mln)	Verschil (Mln)	Toelichting	LP Thema
				toebedeeld. In de toelichting van de begroting 2023 is aangegeven dat het extra budget voornamelijk betrekking heeft op versterking van de Algemene Rekenkamer en Ombudsman.	
AZ	5,4	6,1	0,7	Betreft voornamelijk extra budget voor crisis- en rampenbestrijding. Gezien de ervaring van de Covid-periode is de verhoging een minimale vereiste.	F.1
VVRP	20,2	23,2	3,0	Betreft extra budget ten behoeve van het regulier onderhoud van wegen en kosten van straatverlichting.	
OWCS	18,6	19,1	0,5	Betreft extra middelen voor het sportfonds.	G.1
SOAW	7,8	11,1	3,4	Deze verhoging betreft kosten voor sociale vormingsplicht bij het ministerie van SOAW.	G.1
GMN	8,9	11,8	2,9	Voor de Stichting Ambulance (FKAK) wordt een bedrag opgenomen ter dekking van een tekort in de operationele kosten. Daarnaast heeft de regering, wegens de ervaringen van de Covid-periode, besloten om de uitvoeringsorganisatie GGZ te versterken.	F.1
MvF	48,8	88,4	39,6	Naf 7,0 miljoen ter dekking van diverse kosten inzake het Landspakket. De onderverdeling van de begrote kosten is in bijlage 3 opgenomen.	Alle thema's
				Naf 8,1 miljoen uitvoeringskosten ten behoeve van het toezicht op de kansspelen (Gaming Control Board).	H.19

Onderdeel	Realisatie 2019 (Mln)	Begroting 2023 (Mln)	Vershil (Mln)	Toelichting	LP Thema
				Naf 8,4 miljoen extra budget voor versterking financieel beheer (ambtelijk apparaat).	A.1
				Naf 8,6 miljoen extra budget SBAB voor controle en compliance werkzaamheden	C.3
				Naf 3,0 miljoen aan opleidingskosten ter verhoging van de kwaliteit en de effectiviteit (inclusief uitvoeringskracht) van de overheidsorganisatie en de mobiliteit van ambtenaren	B.4
				Naf 3,0 miljoen ter optimalisatie v/d belastingdienst.	C.4

Dus in plaats van NAf 20 miljoen van de begrote “aangaan van verplichtingen” te verlagen, is onderbouwd dat NAf 53 miljoen betrekking heeft op activiteiten die nieuw zijn t.o.v. het jaar 2019, waarbij tevens een koppeling is gemaakt met het Landspakket.

Wat betreft het Financieel Meerjarig Overzicht (FMO) met betrekking tot het Landspakket benadruk ik nogmaals dat de budgettaire gevolgen van het Landspakket (alle thema’s) zijn meegenomen in de begroting 2023 (meerjarig). Separaat van de diverse specifieke reserveringen die zijn opgenomen voor bijvoorbeeld de belastinghervormingen (zoals gebruik ICT) en het vergroten van de uitvoeringscapaciteit, blijkt uit onderstaande tabel dat de volgende bedragen per onderwerp (thema) zijn gereserveerd voor de technische assistentie bij de uitvoering van de diverse lopende of nog te starten acties/maatregelen:

Activiteit	Naf
Versterking wetgeving	611.896
Versterking Financieel Beheer	523.382
Technische assistentie Publieke Sector	502.858
Technische assistentie Belastingzaken	523.382
Versterking Financieel Sector	513.120
Technische assistentie Arbeidsmarkt/ economische ontwikkeling	646.531
Technische assistentie Sociale zekerheid	533.645
Technische assistentie gezondheidszorg	458.323

Technische assistentie onderwijs	420.758
Technische assistentie versterking Rechtstaat	420.758
Totaal	5.154.653

Het bedrag van NAf 5.154.653 is opgenomen onder de begrotingspost commissies bij het Ministerie van Financiën.

Zoals reeds vermeld zullen de aan het landspakket gekoppelde investeringen via het reeds vermeld investeringsplan (op basis van het meerjarig economisch kader) binnenkort (eind april/begin mei) met het ministerie van BZK worden besproken tijdens de onlangs gestarte onderhandelingen van (een deel van) de staatsleningen en financiering van duurzame investeringen. Na overeenstemming tussen het Land en het ministerie van BZK over het investeringsplan (en de financiering hiervan) zal hett investeringsplan in de begroting van het Land worden verwerkt (en verwerkt in het FMO).

Wat het Schommelfonds betreft, hebben wij van de directeur van SVB vernomen dat bij geen wijziging van de huidige trend (o.a. hogere premie-inkomsten wegens het compliance-traject) er geen sprake zal zijn van een tekort op het schommelfonds eind 2023. SVB zal binnenkort haar rapportage over februari 2023 uitbrengen ter onderbouwing van deze bewering. De SVB-rapportage over februari 2023 zullen wij binnenkort met u delen.

Voor wat betreft aanvullende structurele maatregelen om in de toekomst dotaties aan het schommelfonds te voorkomen wordt u nogmaals verwezen naar de lopende trajecten in het kader van het Landspakket F.3.1/F.3.2 en E.4 (hervormingen Sociale Verzekeringen). Die structurele maatregelen zullen aandragen om in de toekomst dotaties aan het schommelfonds te voorkomen. Naar verwachting zullen de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek Sociale Verzekeringen (E.4) in het tweede kwartaal van dit jaar uitgebracht worden en de resultaten van F.3.1/F3.2 in het derde kwartaal van 2023.

Zoals u weet hebben de regering en het CMC het Bestuurlijk Hoofdlijnenakkoord Sanering CMC-entiteiten" (hierna: "BHA") ondertekend, waarin is afgesproken op welke wijze naar een oplossing voor de CMC-problemen moet worden gezocht.

Wat betreft de vordering van het Land op het CMC is het noemenswaardig om aan te geven dat het eigendom van het ziekenhuisgebouw ook onderdeel maakt van de mogelijke oplossingsrichtingen.

De voornaamste risico's van het CMC zijn in samenspraak met het bestuur van CMC in kaart gebracht en momenteel wordt het geheel geanalyseerd zodat eind juni 2023 de mogelijke oplossingen gepresenteerd kunnen worden. Ik accentueer nogmaals dat

de liquiditeitsbehoefte van het CMC op korte termijn (lees: jaar 2023) reeds is opgelost middels het recentelijk afgeronde traject inzake de zorgkosten van onverzekerden t/m 2022 (een actiepunt uit het BHA). Zoals reeds aangegeven toont dit de bereidwilligheid van de regering om de CMC-problemen op een effectieve manier op te lossen.

In mijn brief van 30 maart jl. is reeds aangegeven welke CMC-uitdagingen de totaaloplossing in ieder geval zal adresseren. Volledigheidshalve volgt hierbij een opsomming van de belangrijkste CMC-uitdagingen: het deel van de CMC-verliezen uit voorgaande jaren welk mogelijk ten laste komen van het Land (volgt na afronding van doelmatigheidsonderzoek), de formalisering van de door het Land aan het CMC verstrekte lening (en voorschotten) en de investeringsbehoefte van CMC op middellange termijn (voornamelijk vervangingsinvesteringen van medische apparatuur en ziekenhuisgebouw). Indien de tussentijdse resultaten van de (reeds lopende) BHA-onderzoeken aangeven dat een tijdelijke voorziening noodzakelijk is, voordat definitieve besluiten kunnen worden genomen, dan zal de regering zich inspannen om die oplossingen binnen het kader van het mogelijke te realiseren. Op basis van genoemde totaaloplossing zal geëvalueerd worden of het Land een eventuele voorziening in de begroting 2023 moet verwerken naar aanleiding van de in de begroting 2023 (gewone dienst) opgenomen rentekosten (inzake de CMC-vordering) ad NAf 9 miljoen. Nogmaals geef ik aan dat het eigendom van het ziekenhuisgebouw ook bij de oplossingsrichtingen zal worden betrokken.

Zoals reeds vermeld zijn in de jaren 2025 en 2026 een aantal reserveringen opgenomen die feitelijk begrotingsoverschotten betreffen. Dus de begrotingsoverschotten worden momenteel verwerkt als reserveringen. Nadat het bestuur over de doelen van de reserveringen (begrotingsoverschotten) heeft besloten, zullen wij dit verwerken in de begroting 2023 (en al dan niet als begrotingsoverschotten presenteren).

Nogmaals informeer ik u dat indien, op basis van de ontwikkelingen in het tweede kwartaal, een eventuele ontwerpbegrotingswijziging (OBW) noodzakelijk blijkt, zal Curaçao een OBW opstellen en deze met u delen.

Ik ben gaarne bereid om, samen met mijn team, de inhoud van deze brief met u en uw secretariaat te bespreken.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Drs. mr. J.F.A. Sylvania

Bijlage(n): - Aankooprijzen benzine april 2022
- Aankooprijzen benzine april 2023
- Onderverdeling van de begrote kosten inzake landspakket (onder commissies)

cc : Voorzitter van het Parlement